

KÅRVATN

Fjellrike, kulturlandskap og eventyrland

Gå deg frisk og glad i fjellet

www.tt.no

Trondhjems Turistforening

KÅRVATN

Fjellrike, kulturlandskap og eventyrland

Av Roar Nålsund

Kårvatn har tatt i mot fjellturister helt siden tilretteleggingen startet i Trollheimen på slutten av 1880-tallet. Tilsvarende skjedde omtrent samtidig på Storli gård i Storlidalen. Da nabohyttene Innerdalshytta og Trollheimshytta ble bygget i hhv. 1889 og 1890 var det meste av rutenettet på plass slik vi kjenner det i dag, bare få år etter at Kristiansund og Nordmøre Turistforening (KNT) og Trondhjems Turistforening (TT) var stiftet. Driften på Kårvatn var betjent fram til 1983, da en gikk over til selvbetjening etter tilrettelegging av den gamle Målastuå og senere tilbygging av Gammelstuå (1994) med flere senger, og sanitæranlegg.

Husa på tunet, fra v. Gammelstuå, Målastuå, Hovedhuset og Stabburet. Foto: Gudmund Kårvatn

Kårvatn i Todalen har en ganske spesiell beliggenhet med kort vei til både fjord og fjell. Fjellene omkranser gården i alle himmelretninger og turmulighetene er mange. Fordelen med dette området sett fra en fotturists synsvinkel, er at terrenget i stor grad er tilgjengelig både sommer og vinter uten bruk

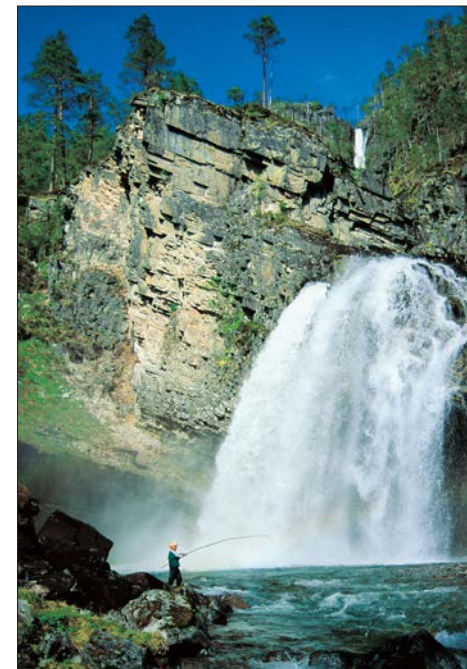
av spesielle klatreferdigheter, i motsetning til nabodalen Innerdalen, hvor det er de bratte fjellene med svært gode klatremuligheter som har gjort dalen landskjent. De rike turmulighetene og de flotte kulissene rundt Kårvatn gjør området til et attraktivt fjellturområde hele året.

Fast bosetning fra før 1645

Kårvatn gård har gitt husly for turister i over hundre år og det vil de sannsynligvis fortsette med i lang tid framover. Gårdens kjente historie strekker seg minst 350 år bakover i tid. Kårvatn er første gang nevnt i et manntall og en skattemliste fra 1645 den gang navnet ble skrevet som Korrvatten. Det kan vi takke kong Christian IV for. Denne skattelekkingen og at det derved ble ført en skattemliste, var en konsekvens av at danskekongen på denne tiden mistet store områder (Jämtland og Bohuslän) til Sverige i forbindelse med Brømsebrofreden, og danskekongen trengte nye kilder for skatteinntekt. Hvor lenge det har vært fast bosetning på Kårvatn, kan en bare spekulere i. Det er ikke usannsynlig at området hadde fast bosetning før Svartedauen, men ble lagt øde igjen i tiden etter katastrofen. Det sies at Løøyloa like vest for Kårvatn, og som det i dag bare finnes rester igjen av, var den eneste gjenværende bygningen fra før Svartedauen, som igjen kan være et tegn på at det var bosetning her. Dalen kan ha blitt befolket igjen på 1600-tallet i tråd med den generelle befolkningsøkningen i landet og som krevde at nye områder måtte taes i bruk til jordbruksformål. Men det finnes ikke noen holdepunkter for dette.

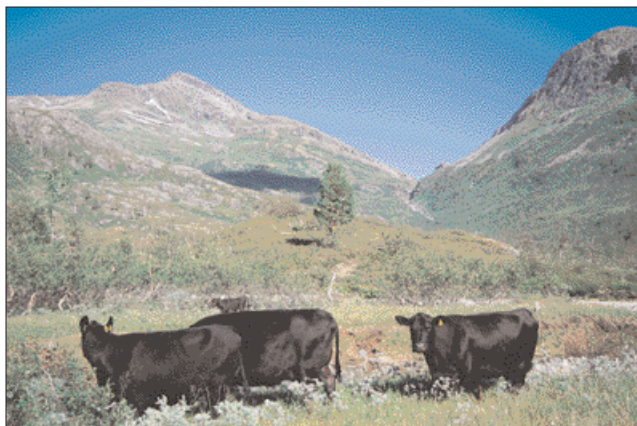
Kårvatn var neppe noe førstevalg når folk måtte rydde ny jord. Det har ikke vært like enkelt å drive jordbruk her selv om gården bare ligger 210 meter over havet. Det viser de rundt 150 år gamle dagboksnotatene fra Erik (den 2.) Gudmundson Kårvatn. I regnskapsboka finnes en rekke oppsummeringer av året som gikk. For eksempel var 1849 "...ualmindelig slæt." mens 1853 ble "...det største korn- og græsår som nogen nulevende kunde mindes". Det kommer tydelig fram at betingelsene for gårdsdrift kunne være harde enkelte år. Isbrann og flom om våren, snøfall ved St.Hans-tider og tidlig snø og frost om høsten kunne gjøre stor skade.

Med lange tradisjoner for både bosetning og ferdsel gjennom dalen hender det av og til at nye fornminner kommer til syne. Under

Nauståfossen. Foto: Gudmund Kårvatn

utgraving av kjeller til nytt hovedhus på Kårvatn i starten på forrige århundre ble det funnet et økseblad fra yngre jernalder. Øksa, som antas å være en stridsøks fra vikingetida, ble funnet sammen med kullrester i et sandlag. Det rustfrie bladet var 14 cm bredt og stammer sannsynligvis fra en mannsgrav på elvebredden. I 1998 ble det under gravearbeid funnet rester under bakken etter to steinkister (tømmerkasser) fra en eldre bru, trolig brukar, over Toåa øst for gården. Tømmeret er aldersbestemt og det viser seg at det ble hugget i 1682. Når brua ble ødelagt er ikke kjent, men elva var beryktet for å kunne bli stor og ødeleggende. Kanskje skjedde denne skaden og endringen av elveløpet under Stor-Ofsen i 1789 som er den største flommen vi kjenner til i Sør-Norge. På den annen side er det kanskje nettopp flom og medfølgende oversvømmelse med slamavleiring som har gitt gården de svært gode dyrkingsmulighetene på elveslettene hvor jordsmonnlaget i dag er mer enn en meter tykt over underliggende sand og grus.

Angus på fjellbeite i Naustådalen. Foto: Gudmund Kårvatn

Gård drift i endring

Framtiden ser ganske lys ut i øyeblikket. Dagens drivere Berit og Erik Kårvatn er, etter over 30 års drift, i ferd med å overlate ansvaret til Gudmund og Inger Astrid. Neste generasjon er allerede på plass, Oda ble født i 2000 og Erik jr. kom til verden i 2003. For øvrig har alle mannlige drivere på gården siden 1767, med et unntak, vekslet mellom å hete enten Gudmund eller Erik. Dagens Erik'er er henholdsvis den 4. og 5. i rekken mens Gudmund er nummer 5. Samtidig med generasjonsskiftet skjer det også en endring i driften av gården som et resultat av mange års vurderinger. I 2001 ble det satt sluttstrek for melkeproduksjonen og melkekvoten ble solgt. De tomme båsene i fjøset er overtatt av Aberdeen Angus-fe, en storferase utviklet i Skottland og som er i stand til å utnytte beiteressurser i ulendt terreng. Ellers har Gudmund siden 1992 drevet firmaet Kårvatn Fjellutstyr. Det er en butikk på låven som selger funksjonelt og godt utstyr til de fleste turer. Kundegrunnlaget er hele landet, og Gudmund forteller at dette har utviklet seg fra å være en "hobby" til å bli en stor del av det daglige arbeid. Mange ser også muligheten til å supplere sitt turutstyr på sin vandring gjennom Trollheimen. Det har også blitt levert en god del utstyr til både store og små ekspedisjoner.

Fra melk til kjøtt

Heretter skal en av pilarene for driften være kjøttproduksjon. Og betingelsene er gunstige med gode beitemuligheter i en stor utmark i tilstøtende fjelldaler. Hele sommeren er buskappen til fjells, der de kan nyte den varierte menyen bestående av alt fra bjørk og vier, til perikum og fjelltimotei. Fotturister som har gått turiststien gjennom fjelldalene, bør ha lagt merke til den frodige undervegetasjonen i bjørke-liene. Viktig for denne over-

gangen til kjøttproduksjon er det vel dokumenterte faktum at luft og vann ved Kårvatn er spesielt rent. Norske forskningsinstitutt knyttet til både luft-, vann-, skog-, og jordforskning er representert med målestasjoner på Kårvatn. Stedets minimale forurensning i luft og vann er så spesiell at flere internasjonale miljøforskningsprogrammer bruker Kårvatn som referanse eller "nullpunkt" for å ha noe å sammenlikne sine data med. Og det er Eriks jobb å sørge for å ta prøver og sende de inn til analyse til forskningsinstituttene. Det har han holdt på med siden 1978 ved siden av gård drift.

Det rene naturmiljøet skal brukes til å markedsføre produksjonen av storfekjøtt som noe spesielt. Gudmund sier at blant annet restaurantnæringen er allerede en stor avtaker av Angus-kjøtt fra Kårvatn. Det burde være mulig å eksportere en betydelig del av produksjonen til resten av Europa, hvor interessen for ren mat synes å være økende.

Gårdsturisme

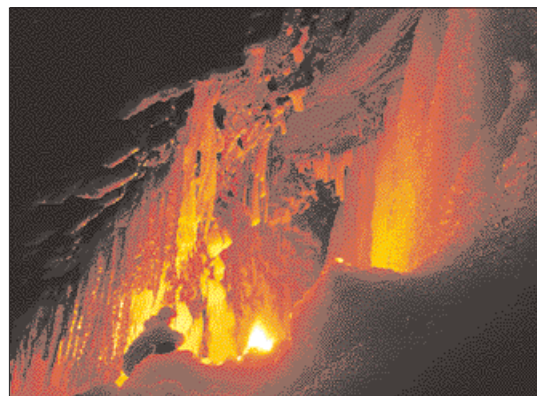
Den andre pilaren skal være gårdsturisme. Mange av brikkene i turismesatsingen er allerede på plass og nye skal komme til etter hvert. Den gamle og koselige Målastuå ble ombygd og tatt i bruk som selvbetjent hytte med 18 senger i 1984. Det er dusj og wc og

ekstra overnattingskapasitet i et tilbygg (1994) på Gammelstuå. Det er Berit som har ansvaret for disse husene, og for at fotturistene skal trives her. Det er nok årsaken til at du straks føler at du er på besøk i en privat hytte og ikke på en selvbetjeningshytte straks du kommer innenfor døra.

Det er mye å velge i for de som vil gå på tur. Målene er mange både nært og fjernt sommer som vinter. For de som vil prøve fiskelykken, ligger forholdene godt til rette. Kårvatn har avtale med Surnadal Jeger- og Fiskeforening (SJF) om å organisere og forvalte småvilt- og fiskeressursene innenfor den store fjelleiendommen som hører gården til. De fleste vatn som tilhører gården er gode fiskevatn, i følge Erik Kårvatn. Det er flere buer inne på fjellet som det er mulig å leie. Fisken i Neådalsvatna stammer fra settefisk som ble plassert der for rundt hundre år siden. I en periode på 1900-tallet ble det fisket jevnt gjennom hele sommersesongen for å kunne servere fiskemiddager til sultne fotturister. Det var Gudmund (den 3.) Erikson Kårvatn som startet settefiskforsøket. Nå er det SJF som skal sørge for å kultivere fiskevatna.

Framtidig tilbud

Den rene naturen bør kunne trekke ulike grupper av besøkende til gården med tilbud om overnatting og opplevelser. "Vi kan ikke

Trolsk stemning under Nauståfossen en vinterkveld. Foto: Gudmund Kårvatn.

Barnebarnet Oda og elghunden Bamse sammen med Berit og Erik Kårvatn. Foto: Gudmund Kårvatn

Berit og Erik tok over drifta av gården Kårvatn, etter Eriks foreldre Olina og Gudmund, i 1972. Siden den gang har det vært lagt ned mange arbeidstimer i jorddyrking, bygging av fjøs, restaurering av seter og hytter i fjellet, og utvidelse for turister. Etter at de åpnet Målastuå som selvbetjeningskvarter i 1984, ble det en endring i drifta fra betjent til selvhushold. Etter mange års drift, er dette en løsning de er svært godt fornøyd med. "Vi trives så godt med fjellturistene, de er stort sett alltid blide og trivelige, uansett vær og føre. Etter alle disse årene er det blitt en positiv livsstil, som vi setter stor pris på. Vi ønsker å være tilgjengelige for de som besøker oss", sier Berit og Erik. Målastuå blir drevet på en litt annen måte enn de tradisjonelle selvbetjeningshyttene. Berit sørger for at de som kommer over fjellet får kjøpt et større utvalg matvarer, og et godt utvalg i drikke. Det å kunne tilbrede en middag basert på kjøtt fra gården, og etterpå nyte denne sammen med den spesielle Angus-vinen, setter jo en spiss den gode turopplevelsen. Berit og Erik er nå fjerde generasjon som tar imot fjellturister på Kårvatn.

Utsikt innover mot Kårvatn og Neådalsnota. Foto: Erik Kårvatn

tilby bedriftsgrupper noen tradisjonell form for luksusovernatting, men vi kan sette sammen turopplegg med natur og mat som viktige ingredienser i arbeidet med å gi de besøkende gode opplevelser”, sier Gudmund som legger til, at spesielt maten kan vi bli gode på. ”Vi ønsker at opplevelser som stillhet og ro skal være viktige. Mange kommenterer at de føler roen under oppholdet her, og dette er jo noe vi ønsker å ta vare på”, sier en fornøyd

Gudmund. Denne delen av turismen er de godt i gang med å bygge opp. Renheten i naturen burde det ikke være noen tvil om. Gapahukene langs elva er på plass og den store lavvoen oppe ved Nauståfossen likeså, for både små og store grupper. Stabburet ble ferdig innredet i 2002 med utstilling og møte/selskapsrom. Mulighetene for turer rundt Kårvatn er like flotte som kulissene rundt Innerdalen er bratte. Vil deltakerne ha lokalkjent turleder med på

STABBURET PÅ KÅRVATN

6. juli 2002, på selveste Fjellfestdagen, ble Stabburet åpnet for besøkende. Utvendig er det

Fra utstillingen på Stabburet.

så å si uforandret siden det ble bygd for flere hundre år siden, men innvendig er det skapt en ny verden. Ideen var å skape et lokalt ”informasjonssenter” under temaene natur og kultur. Førsteetasjen rommer en forseggjort utstilling med lokale dyrearter og gamle bruksgjenstander. Her fortelles historien om bruk av naturen fra eldre steinalder, og fram til i dag. I andre etasje vises en film som tar oss med på kortere og lengre turer rundt Kårvatn. I tillegg blir også dette rommet brukt til selskaper. Responsen fra de besøkende har vært over all forventning. En ideell kveldsopplevelse etter en dags vandring, eller rett og slett en appetittvekker for fremtidige turer.

en fottur forbi natur- og kulturhistoriske steder eller bare en topptur, så tar Kårvatnfamilien seg av det også. Men Gudmund innrømmer at økt kommersialisering kan føre til en vanskelig balansegang mellom å skape et levebrød på den ene siden og bevaring av det urørte på den annen side.

”Kårvatnet”

De som har vært på besøk i Todalen lurer kanskje på hvor innsjøen Kårvatn ligger. ”Kårvatnet” finnes selvfølgelig ikke. Men navnet kan gi næring til slike tanker. Det følgende er ingen forklaring på navnet, bare en assosiasjon knyttet til terrengformene rundt gården. Gården ligger på en større elveslette som dekker det meste av den flate dalbunnen.

For lenge siden så det nok helt annerledes ut her. På slutten av istiden, skal vi si rundt 10 000 år siden da Todalen sannsynligvis var blitt isfri, lå det en innsjø akkurat der gården ligger i dag på grunn av en fordypning av dalbunnen. Innsjøen var demmet opp av en fjellterskel vest for gården. Smeltevannselvene som kom ned til ”Kårvatnet” fra innlandsisen lenger øst, førte med seg mye grus og stein slik at det ved munningene av elvene ble bygd ut et delta i vatnet. Deltaet ble etter hvert ganske stort og fylte opp hele vatnet etter kanskje bare noen få hundre år. Gården ligger altså oppå et delta av sand og grus som inneholder et større grunn-vannsmagasin med utmerket drikkevann. Her er det i praksis en underjordisk innsjø. Er det noe Kårvatn har mye av så er det vann, både over og under bakken. Navneforskere mener at Kårvatn (tidligere Korr-) betyr kruset eller småbølget vann i elva.

Det gode turliv

”Det finnes særlig to steder som har en usedvanlig flott utsikt og som er sammenliknbare med utsikten fra toppene i området”, sier både Erik og Gudmund i full enighet. Det ene er ved Naustådalsetra (seter under Kårvatn) ved munningen av Naustådalen og det andre er øverst i Bjøråskardet når en går fra Kårvatn mot Innerdalen. Forholdene er best om formid-

Inger Astrid og Gudmund nyter påskestemningen. Foto: Gudmund Kårvatn

dagen før de fine kulissene havner i skyggen for sola.

Men de klarer ikke å skjule at Neådalen er et svært bra alternativ. Å besøke Neådalen får en til å tenke på fortellingen om ”Alice i eventyrland” hvor det er mulig å flytte seg fra en verden til en annen ved å gå gjennom et nåløy. I vårt tilfelle er nåløyet den bratte og trange Neådalsstigen som fører opp til munningen av Neådalen. Det går tydelig sti i sørskråningen høyt over den ville elva. Den er grei å følge, men du bør være høydesterk for å gå her. Vel oppe på hvalrossvabergene, får du utsikten innover dalen. Neådalsnota innerst inne med sin amboltliknende topp troner over både nabofjell og fiskevatn. Dalen har ingen gjennomgående sti, men er et attraktivt alternativ som rutevalg hvis du går fra enten Vassendsetra, Trollheimshytta eller Bårdsgarden til Kårvatn.

Med barna til fjells

Todalen og Kårvatn bør være velegnet for barnefamilier på tur. Adkomsten med bil er lettvinnt med vei helt fram. Om sommeren er fjøset ganske tomt mens oksene går inne på fjellet. 3 meter bortenfor Målastuå renner ei ørretelv som ungene kan prøve fiskelykken i.

Du trenger ikke å gå langt for å finne et utfordrende turmål. Nauståfossen ligger bare en knapp halvtimes gange øst for gården. Kulpen ved foten av fossen kan brukes til bading og sola står rett inn på fossen midt på dagen. Men det beste ved stedet er at det er relativt lett å gå inn bak fossen hvor det finnes et større rom under berghammeren, akkurat slik som i fortellingene om Fantomet. Det ligger en fin hylle inntil fossen ca 50 meter over kulpen ved foten av den øverste fossen som er egnet som rasteplass samtidig som det er høyt nok til å få utsyn over dalen.

Den som kan gå litt lenger, skal prøve seg på oppdagerferd innover Gammelseterdalen. Det er sjelden man finner så mange badekulper med små fosser og stryk omkranset av rare berghamrer konsentrert innenfor et lite område. Turiststien følger dalen et lite stykke opp fra elva slik at det er ingen problem med å komme seg inn til kulpene i området. På vei hit passerer Trollskogen som er en bregnerik del av lia der plantene blir omkring 1,5 meter høye. Her er det ikke vanskelig å leke gjemsel. En tur til Gammelseterdalen bør være førstevalget når sola skinner.

Ved leggetid om kvelden kan du lese for barna fra/om tegneserien Vangsgutane skrevet av todalingen Leif Halse (i bokform 1973). Handlingen er lagt til Todalen. Eller du kan fortelle om lakselordene (som var rike engelskmenn) og deres familier som kom til Norge på ferie på 18. og 19. hundretallet for

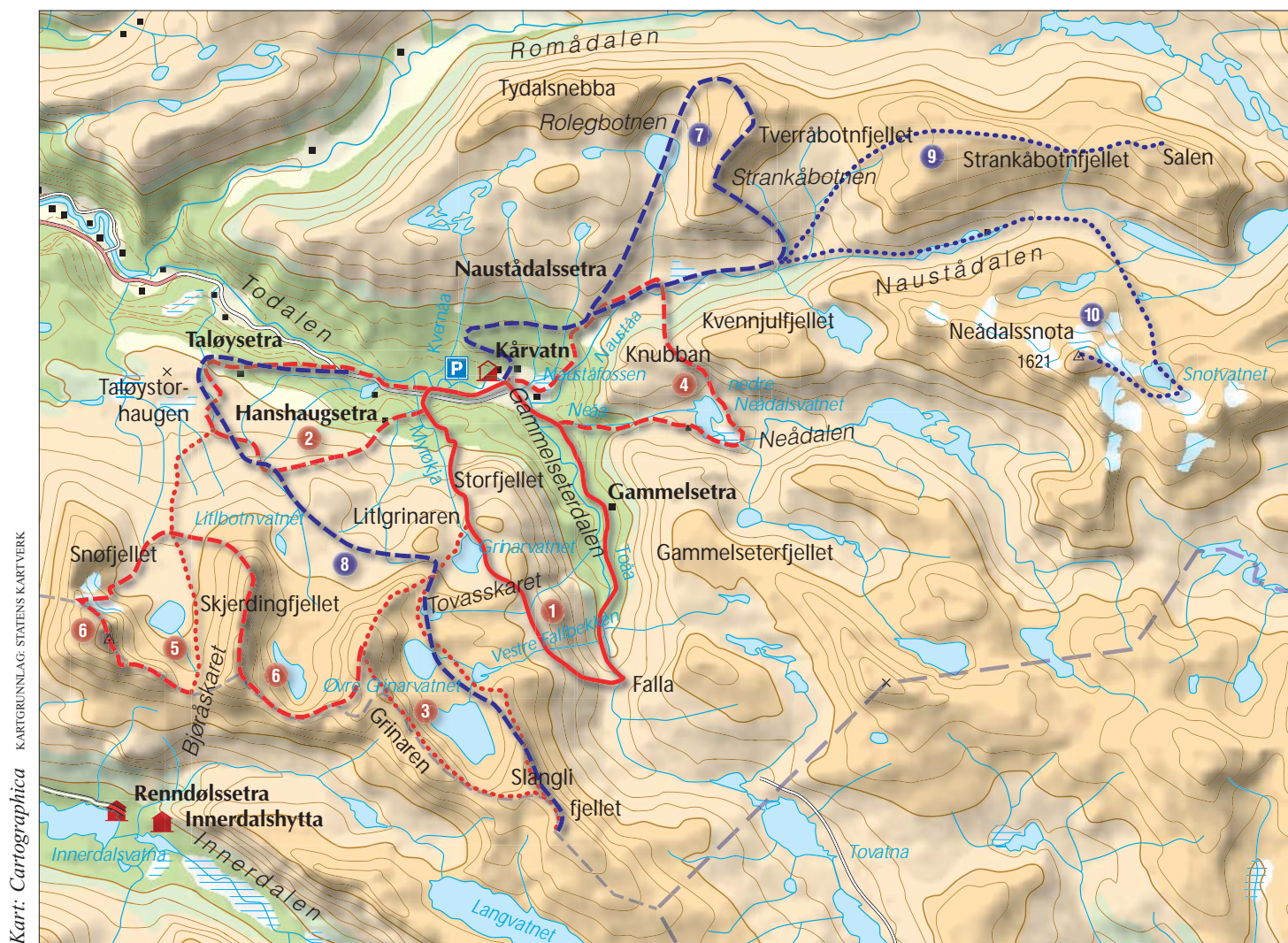

Erika K. Moen tar seg en hvil.
Foto: Gudmund Kårvatn

å fiske laks den gangen det var stor forskjell mellom fattig og rik. Lort-Phillip "la beslag" på Todalen og fikk bygd en luksushytte litt opp fra elva ved gården Bruset. Hytta eies i dag av Kristiansund og Nordmøre Turistforening. Etter endt besøk i Todalen bør du om sommeren legge turen innom arboretet i Svinvik ved nordenden av tunnelen noen få kilometer utover Stangvikfjorden. Det er blant annet kjent for sin store samling av rododendron som starter blomstringen i midten av mai.

DAGSTURER FRA KÅRVATN

Fjellgården Kårvatn ligger midt inne i rike og varierte naturområder. Vi er i de sørvestre, bratte delene av Trollheimen. Her er minner etter mange hundre års bruk av naturen fra bosettinger, gårds- og seterdrift og ferdselen både fra denne virksomheten og mellom innland og kyst. Det er både den varierte naturen og kulturminnene som gjør området så variert som turområde, både for korte turer i nærområdet og lengre topp- og ryggturen. Her presenteres noen av områdets mangfoldige turmuligheter. Folket på Kårvatn bistår gjerne med gode råd.

Bading ved Snekkerfossen i Gammelseterdalen.
Foto: Rune Gjeldnes

S O M M E R

TO BARNETURER

av Vigdis Heimly

Nærområdene ved Kårvatn byr på mange fine opplevelser for barna. Om høsten er det mye bær og sopp. Om sommeren er det gode muligheter for å bade og fiske.

Rundtur til Naustådalssetra

Følg den merkede ruta mot Trollheimshytta bort til fossen. Ved den nederste fossen er det trivelig med en pause for store og små. Her er det både muligheter for en frisk dusj og å studere restene av et gammelt kraftverk. Det er også en spennende kulp under det øverste fossefallet og en imponerende steinbru over fossen. Det kan være glatt og litt bratt langs fossen, så de minste må passes av voksne. Fra fossen er det jevn stigning langs merket sti opp til setra som ligger i fjellterreng med fin utsikt.

Følg stien tilbake mot Kårvatn ca 1 km til stien møter bekken. Gå over bekken og følg deretter sti og senere skogsbilvei ned til Kårvatn.

Tur opp Gammelseterdalen

Følg stien mot Bårdsgarden. Like etter brua over Toåa ligger det en åpen plass med gapahuk hvor det er fint å leke for de minste. Det er også en fin bade plass på vestsiden av elva. Stien går deretter i en spennende skog og over noen våte myrer. Videre er terrenget kupert til dere kommer til Snekkerfossen som ligger ca 3 km fra Kårvatn. Her er det fint med en pause nede ved elva før dere følger stien tilbake til hytta.

På denne turen anbefales støvler for de minste.

TI KULTUR- OG TOPPTURER

av Erik Stabell

1. Langs gammelvegen i Gammelseterdalen og over Storfjellet tilbake

Ta merkinga mot Bårdsgarden inn Gammelseterdalen. Merkinga følger den gamle og godt opparbeidete setervegen innover dalen. Ruiner etter Gammelsetra ligger i lia på oppsida av stien etter ca 2,5 km. Etter at den merka stien passerer et par bekker fra Gammelseterfjellet, tar den markert opp til venstre. Men gammelvegen tar rett fram og du kommer fram til det gamle brusedet for vege over Toåa. Her er det bare et kort stykke over elvekløfta, men det er bare rester etter brukarene. Hvis du vil se etter kultursporene til gammelvegen videre, ta tilbake etter stien ca 200 meter hvor det er greitt å ta over til vestsida av elva. Opp langs lia mot Falla finner du stadig rester etter den gamle vege. Turen kan avsluttes ved å krysse over elva igjen og ta tilbake langs merkaruta. Men vi anbefaler å ta den fine utsiktsturen opp mot vestnordvest etter Falla, over Vestre Fallbekken i ca 950 m høyde, over Tovasskaret (vel 1000 m) og ned den bratte stien på østsida av Myrokja ned til vege mot Kårvatn.

2. Tur til restene etter

Hanshaugsetra og Talgøsetra

Ta vestover bilvege fra Kårvatn vel en km, følg stien langs Myrokja vel 200 m, ta over bekken og følg sørsida av sidebekken oppover. Her er det rester etter gammel setersti. Bekken deler seg i ca 400 meters høyde og murene etter Hanshaugsetra ligger oppe i området mellom bekkene. Fortsett videre oppover og forbi Litlbotnvatnet. Ta ned etter bekk og vassrenne herfra fram mot Talgøstorhaugen. Etter hvert når merkinga fra Innerdalen som følger vassrenna mot Talgøsetra. Avslutt turen ned langs merkaruta om Talgøsetra, ned lia og etter vege fram til Kårvatn. På Talgøsetra står fortsatt både murer og tømmerrester.

3. Grinaren og Slangelifjellet

Dette er en litt lang, litt bratt og meget opplevelsrik sommertur. Ta bilvege vestover fra Kårvatn vel en km og følg stien opp langs Myrokja til Grinarvatnet. Ta på vestsida av vatnet og jevnt oppover til den nordligste av toppene på Grinaren. Utsikten er flott mot Todalsfjorden og etter hvert utover mot Innerdalen og Innerdalsfjellene. Ta ryggen av Grinaren fram til Slangelifjellet. Herfra er utsikten vid framover Storlidalen og til de sørøstlige deler av Trollheimen. Ta tilbake ut ryggen av Slangelifjellet til Øvre Grinarvatna og ned om Grinarvatnet.

4. Neådalen, Naustådalssetra og Nauståfossene

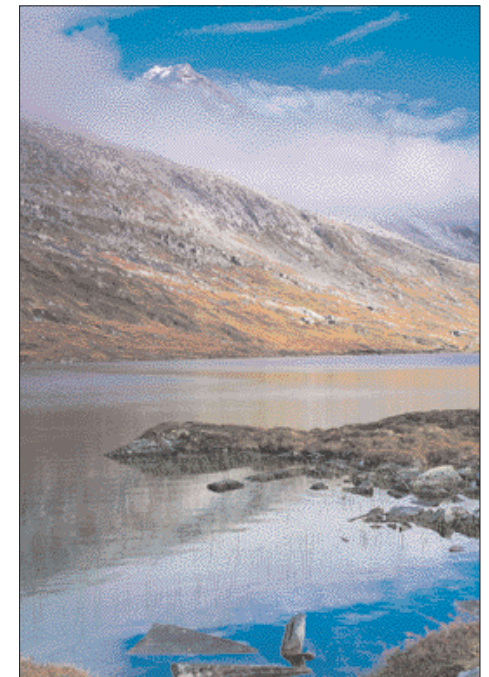
Etter vel en kilometer langs merkaruta inn dalen mot Bårdsgarden krysses Neåa og tydelig sti mot Neådalen tar opp til venstre. Det går bratt oppover. Etter hvert går stien ut i bratt skråli høgt over elva. Stien går gjennom frodig undervegetasjon. Denne stien passer ikke for dem som ikke tåler høgder. Vel oppe av skrålia og frodigheten flater stien ut, en når opp på de karakteristiske hvalross-svabergene og utsikten åpner seg innover Neådalen med Nedre Neådalsvatnet (506 m). Her framme ved den vesle fiskebua er det fint å raste. Fortsett langs bredden på sørsida av vatnet og vass

over elva litt innafor. Ta innunder Kvennjulfjellet på innsida av Knubban (780 m) og ta bratt ned i Naustådalen. Vass over Nauståa og følg merkaruta fra Trollheimshytta fram til Naustådalssetra (Kårvatnsetra). Herfra, framme i munninga av Naustådalen, er det flott utsikt utover Todalen og til fjellområdene mot Innerdalen. Ta merkaruta om Nauståfossene tilbake til Kårvatn. Eller ta bratt sti ned lia til Todalen på sørsida av Nauståa.

5. Til Bjøråskardet

Følg merkaruta mot Innerdalen, først langs vege, opp stien om Talgøsetra og opp dalen mellom Skjerdingfjellet og Snøfjellet til Bjøråskardet (1178 m) og den flotte og velkjente utsikten til Innerdalen og Innerdalsfjellene. Ta samme veg tilbake.

6. To kliveturer

Neådalsssnota sett fra Neådalen. Foto: Gudmund Kårvatn

FAKTABOLK

Til Kårvatn er det helårsvei, og området er også verdt et besøk på vintertid. Vertskapet bor på Kårvatn hele året. I tillegg til selvbetjeningshytta er det også mulighet til å leie leilighet og hytter for kortere eller lengre perioder. På gården er det en overnattingskapasitet på vel 30 sengeplasser, i tillegg

Disse to turene passer bare for dem som liker å klive i bratt fjell. Vante kan gå turene uten tau og annen sikring, men det anbefales å ha med utstyr. Begge turene starter fra merkaruta mot Bjøråskardet og Innerdalen.

Snøfjellet

Følg merkaruta opp til ca 900 m. Ta opp på den nordligste av snøflekken innunder Snøfjellet. Ta bratt snøpassasje over til det store snøområdet innunder nordveggen på fjellet og ta opp til hakket der ryggen mot toppen starter. Ta opp ryggen. Det er noen luftige opptak i starten, men det er ikke mer utsatt enn at de fleste vil komme seg opp uten hjelp eller sikring. Det er flott utsikt fra toppen, 1579 m, både til Innerdalen, fjellene rundt og utover mot kysten og havet.

Turfølge på vei ned fra Naustådalsvatnet i retning Naustådalen og Kårvatn

*Foto:
Erik Stabell*

kommer hytter for leie. Fra Trondheim er avstanden ca 15 mil, fra Molde vel 10 mil og fra Kristiansund knapt 10. Fra rutebussen mellom Trondheim og Molde / Kristiansund / Sunndalsøra kan det ordnes transport de 2,5 mil opp til Kårvatn. Telefon til Kårvatn: 71 66 37 58 / 71 66 39 29 E- post: kaarvatn@netcom.no Internett: www.kaarvatn.no

Turen over Snøfjellet kan også legges om den nordligste toppen og etter hele eggen. Det er en mer krevende tur hvor du bør bruke klatreutstyr.

Ta fra toppen ut ryggen mot sør-sørøst. Enkle varder fører fram til bratt, men grei passasje ned. Passasjen fører ned til foten av stupet innunder sørøstryggen. Følg foten av stupet og ta ryggen framover og ned til Bjøråskardet. Følg merkaruta tilbake til Kårvatn. Turen er også fin å gå som alternativ rute mellom Kårvatn og Innerdalen.

Skjerdingsfjellet og Grinaren

Ta av fra merkaruta ved ca 900 m og gå bratt

opp på ryggen fra nord. Følg den skarpe og luftige ryggen innover til høyeste toppen. Ryggen er nesten to kilometer lang og den lever opp til navnet sitt med tagger og pinakler i en lang rekke. Ryggen byr på mye lett kliving, mer eller mindre luftig, og en litt vanskelig passasje. Noen steder er det så luftig eller krevende at mange vil like å ha tau og sikring. Vel framme på den høyeste toppen (ca 1510 m) er utsikten fantastisk til Innerdalsfjellene og ned i Innerdalen.

Ta ut ryggen mot sørøst. Det er en bratt hammer å klive opp til Grinaren. Ta mot nord til høyeste toppen på Grinaren, 1486 m. Utsikten er flott ut Todalsfjorden. Ta om Grinarvatnet og stien langs Myrokja tilbake til Kårvatn.

På tur opp lia til Naustådalen, med Skjerdingsfjellet og Snøfjellet i bakgrunnen. Foto: Gudmund Kårvatn

7. Tverråbotnfjellet

Ta etter traktorvegen opp lia til Kvernåa og ta slakt inn mot øst til munninga av Naustådalen. Fortsett opp i Roligbotnen og opp til kanten mot Romådalen. Følg ryggen til Tverråbotnfjellet. Det er vid utsikt både innover i Trollheimen og framover mot fjell og daler på utsida. Ta ned samme veg eller ta ut ryggen først mot sørvest så mot sørøst og ned i Naustådalen innunder Strankåbotnen. Nedrennene gir ofte store opplevelser.

8. Til Slangelifjellet – den fineste vårturopplevelsen

Dette er en av de vakreste og mest varierte vårskiturene du kan oppleve. Gå furulia opp fra bilvegen om Talgøsetra, ta opp mot sørøst på innsida av Litlbotvatnet og inn søkket på innsida av Litlgrinaren. Skrå mot sør bratt opp snøbakken. Tidlig på vinteren kan det være rasfarlig å gå denne snøbakken. Ta da øst om Tovasskaret. Ta opp til Øvre Grinarvatna. Skrå opp på ryggen mot Slangelifjellet, ta inn på rampa i vestsida av denne og opp på toppryggen, 1488 m. Her er du på ”Trollheimens tak”. Du ser innover i Trollheimen, bratt ned i Gammelseterdalen og

over til Innerdalsfjellene. Det er en flott og variert nedkjøring tilbake samme veg.

9. Strankåbotnfjellet og Salen

Ta inn Naustådalen, opp i Strankåbotnen, opp over Strankåbotnfjellet og ryggen fram til Salen. Utsikten er eventyrlig fra denne toppryggen. Renn tilbake samme veg. Nedrennene kan gi flotte opplevelser. Turen er ca 3 mil fram og tilbake.

10. Helt inn til Neådalsssnota

Ta opp Naustådalen til vannskillet. Skrå opp lia innunder Neådalsssnota og ta bratt opp til Snotvatnet. Ta opp til sørøstryggen om rampa som tar opp sør for vatnet. Ta opp ryggen til toppen eller ta inn i botnen og opp til toppen den vegen. Ta tilbake samme veg. Dette er en lang tur, nær 4 mil, men heim-vegen går raskt i fine nedrenn ut Naustådalen.

KULTURSPOR

Setertradisjon

I omgivelsene til Kårvatn er det spor og minner etter ferdsel og mange slags bruk av naturen.

Som de aller fleste gårder i Norge var også Kårvatn avhengig av å bruke utmarka for å overleve. To setre har tilhørt gården. Gammelsetra som lå inne i Gammelseterdalen, har en uklar opprinnelse. At den har gitt navn til dalen kan bety at den har en betydelig alder. Det var drift her fram til rundt 1911, men i dag er bare grunnmurene tilbake. På 1930-tallet ble setervollen plantet til med gran. På grunn av både frodige vekstforhold, gunstige solforhold og fønvind hevder Erik Kårvatn at den aller første gården her inne kanskje ble ryddet på dette stedet. Den andre setra ligger i tre-grensa oppe i munningen av Naustådalen. Eldre kilder sier at denne setra har røtter tilbake til før 1700-tallet, men dagens utgave av Naustådalsetra ble ryddet og bygget rundt 1775. Setringa sluttet etter sesongen 1945. Om steinmurene i østenden av Nedre Neådalsvatnet er restene etter en tredje seter, er det delte meninger om. For øvrig har både dette og seterdrifta omkring Kårvatn fått bred omtale i boka ”Seterbok for Todalen” (Bernt Bøe 1999).

Rast ved Naustådalsetra. Foto: Gudmund Kårvatn

Fangstanlegget på Grinaren

Tar man turen oppover til fjellene Grinaren og Slangelifjellet vil man finne restene etter de eldste kulturspora som finnes i området rundt Kårvatn. I skaret mellom de to toppene ligger godt bevarte fangstanlegg på rekke og rad. Dette er i all hovedsak buestillinger som er lagt opp av stein. Disse ligger langs de naturlige trekkveiene for reinen. Når man tar plass i en av stillingene er det ikke vanskelig å fantasere seg fram til hvordan denne jakta foregikk. Det antas at det var jegere fra Fosnakulturen i den eldre steinalder som etablerte disse buestillingene, og vi snakker da om en alder på 9 - 10 000 år.

Veihistorien i Gammelseterdalen

Fra gammelt av har Oppdalsbygda hatt kommunikasjon med kysten gjennom Todalen. Det var behov for varebytte mellom kyst og innland og Kårvatn ble brukt som overnattingssted. På slutten av 1840-tallet ble det tatt initiativ til å bygge en vei mellom Storlidalen og Todalen slik at en kunne kjøre over fjellet med vogn. Veganlegget ble startet opp omkring 1848, men ble aldri helt fullført. Kanskje var det planer om å bygge vei opp Gråura i Sunndalen som førte til at arbeidet stoppet opp etter et par år. Det finnes tydelige spor flere plasser innover dalen med blant annet et brusted (Hestbakkbrua) der land-

karene i tømmer fortsatt er synlige. De fineste partiene med oppbygd vei ligger ved Falla øverst i Gammelseterdalen. I følge Erik Kårvatn er det aktuelt å rekonstruere Hestbakkbrua slik at ruta mot Bårdsgarden kan legges om og følge gammelvegen.

Kraftutbygging

Deler av Todalsvassdraget er i dag regulert i forbindelse med vannkraftutbygging. Tidligere drenerte Tovatna ned Gammelseterdalen. I dag overføres vannet i tunnel til Gjevilvatnet

Fangstanlegg ved Grinaren. Foto: Erik Kårvatn

og deretter i ny tunnel til kraftverket som ligger nede ved Lillefale i Sunndalen. Større synlige spor er vei inn fra Storlidalen til øvre deler av Todalen og dam ved nederste utløpet av Tovatna. Anlegget ble satt i drift i 1973. I løpet av 1900-tallet har det flere ganger vært fløtet tømmer i Gammelseterdalen. Siste gang skjedde trolig i 1967, da det ble drevet fram 120m³ med bjørk med håndmakt og dragarstøtting, og fløtet ned til Sommarfjøsbrua. Etter reguleringen har dette vært umulig.

Okser i Neådalen

En gjennomgang av TTs årbøker viser at det

MILJØOVERVÅKING

Siden 1978 har det vært gjort målinger og undersøkelser ved Kårvatn som ledd i å kartlegge forandringer i naturen som følge av klimaendringer og forurensning. Forholdene ved Kårvatn er interessante fordi områdene her er spesielt lite utsatt for forurensninger. Her kan en studere naturlige svingninger relativt uavhengig av forurensningspåvirkning og bruke dette som sammenlikningsgrunnlag i forhold til utviklinga andre steder.

Det tas prøver som grunnlag for en rekke overvåkingsprosjekter. Måledataene fra Kårvatn ses i sammenheng med data i fra andre målestasjoner i Norge, Europa og verden for øvrig. Kårvatn-dataene brukes både i internasjonale og nasjonale programmer, bl.a. som ledd i å overvåke langtransportert forurenset luft og nedbør og studere skogskader som følge av klimautvikling og forurensning.

er skrevet litt om gården og områdene rundt i løpet av de 110 årene med fotturisme. Spesielt var nordmøringen Leif Halse en gjenganger midt i forrige århundre. Den første artikkelen om fotruter til Neådalsnota sto på trykk allerede i 1905 (Gustav Heber). ”- Å bestige topper var høyst uvanlig på denne tiden. For bønder skjedde det kun i nødsfall, for eksempel i forbindelse med sauesanking”, forteller Erik. I flere senere artikler omtales Neådalen som et turalternativ utenom det vanlige, og forfatterne går så langt som til å foreslå at ruta gjennom Naustådalen burde flyttes. Men på grunn av det årlige sommerbeitet for storfe, var det aldri aktuelt for TT å merke ruta fra Kårvatn mot Trollheimshytta eller Storlidalen gjennom Neådalen selv om den opplevelsesmessig er rikere enn f.eks. Naustådalen. Tradisjonen med å ha okser på beite i Neådalen nevnes allerede i 1874 av Erik den andre og fortsatte fram til ca 1950. Starttidspunktet er derimot uklart. Etter 1950 har dalen fått ligge i fred med unntak for en og annen fotturist om sommeren. Det var for øvrig Gudmund den tredje, i følge Leif Halse, som ønsket å satse på turisme i 1890-årene og som gjorde mye av arbeidet med å varde opp stiene over til både Trollheimshytta, Storlidalen og Innerdalen.

Overvåkinga er avhengig av lange ubrutte måleserier der en både kan studere svingninger fra år til år og langtidsendringer. Prøver tas på målestasjonen som ligger på nordsida av elva rett overfor Kårvatn, i Nauståa lenger inne i dalen og oppe i de to Neådalsvatna. Det er Erik Kårvatn som har stått for innhenting av prøver gjennom alle disse årene.

De forsknings- og forvaltningsinstitusjonene som deltar i programmene fra norsk side er: Norsk institutt for vannforskning (NIVA), Norsk institutt for luftforskning (NILU), Norsk institutt for skogforskning (NISK), Norsk institutt for jord- og skogkartlegging (NIJOS) og Statens forurensningstilsyn (SFT). Statoil har også et engasjement for å følge forureningsseffekten av deres anlegg på Tjelbergodden.

Velkommen til Surnadal

- regionsenter på indre Nordmøre -

Surnadal har utvikla seg til sentrum på indre Nordmøre. Surnadal sentrum (Skei) er administrasjons- handels- og servicesenter. Det er om lag to timars reisetid med bil til både Trondheim, Kristiansund og Molde.

Surnadal kommune –
6650 SURNADAL
Tlf.: 71 65 58 00
Fax.: 71 65 58 01
E-post: post@surnadal.kommune.no

FERSKVANNETS ÅR 2003

Vi har alt du trenger til fjellturen

AXEL BRUUN
-din spesialist i fjellsport

Prinsensgt. 30, 7011 Trondheim · Tlf. 73 53 20 93